

ב"ה

פרשת תולדות

שני גויים בבטנך
בראשית כה, כג.

לא נהנה מעולם הזה אפילו באצבע קטנה

על הפסוק^[1] "שני גויים בבטנך", איתא בגמרא^[2] והובא בפירוש רש"י על התורה - "אל תקרי גויים אלא גיים (כמו גאים)^[3], אנטונינוס ורבי (זה בא מעשו וזה בא מיעקב^[4]), שלא פסקו מעל שולחנם לא חזרת ולא קישות ולא צנון, לא בימות החמה ולא בימות הגשמים" (כי, באותם זמנים ובאותם מדינות לא היו יכולים להשיג מצרכים אלו במשך כל השנה, כי אם במשך זמן קצר בשנה, ואילו אצלם גדלה כל כך ההפלגה בעשירות וגדלות ורחבות והתפשטות - שעמדו ברום המעלה, בגאות הכי גדולה בעולם - שלא פסקו מעל שולחנם מצרכים אלו במשך כל השנה כולה).

והקשה בתוספות^[5], שלכאורה הרי זה בסתירה להאמור ש"רבי לא נהנה מן העולם אפילו באצבע קטנה", ואילו כאן מצינו שהיתה לו הנאה גדולה, עד כדי כך, שגם בזמנים שלכל העולם לא היה צנון וחזרת, לא פסקו מעל שולחנו לא צנון ולא חזרת?!

ומתרץ בתוספות^[6]: "אוכלי שולחנו היו רבים", והיינו, שהצנון וחזרת שלא פסקו מעל שולחנו היו בשביל "אוכלי שולחנו", אבל הוא בעצמו לא אכל מהם.

אך עדיין יש להקשות - וכמדובר כמה פעמים שדוקא על קושיות הכי פשוטות לא נעמדים: נוסף על ההנאה מעניני העולם על ידי אכילה ושתיה - יכולה להיות הנאה מעניני עולם הזה גם על ידי לבושים, וגם על ידי כבוד, או אפילו הנאה מזה שהשכן חושב שהוא גביר גדול... וכפי שרואים בטבע בני אדם, שיש מי שמוכן להתענות ולהתייסר, ובלבד שחבירו יחשיב אותו ל"גביר"! - הוא יקח הלוואות ויקנה דברים שאינם בערכו, בידעו שכתוצאה מזה עלול להגיע למעמד ומצב של "פשיטת רגל" רחמנא ליצלן, ואף על פי כן, הכל כדאי, ובלבד שחבירו יכריז שהוא "גאה בעולמו"!

ובנוגע לענייננו: כיון שרבי היה במעמד ומצב של גאות, שלא פסק מעל שולחנו לא צנון ולא חזרת, גם כאשר לא היו בהישג יד כל העולם - הרי גם אם רבי בעצמו לא אכל מהצנון והחזרת, ואפילו אם התענה כל ימיו, הנה מזה גופא שאוכלי שולחנו היו רבים, ולא פסק מעל שולחנו לא צנון ולא חזרת, היתה לו הנאה הכי גדולה, עוד יותר מההנאה של אכילה ושתייה!?

ועל כן צריך לומר, שהפירוש בדברי רבי "לא נהניתי אפילו באצבע קטנה" הוא - שלא נהנה גם מזה שאוכלי שולחנו היו רבים.

ואדרבה: אם הכוונה ב"לא נהניתי" שלא אכל מהצנון וחזרת - הנה בשביל זה לא היה צריך לזקוף אצבעותיו כלפי מעלה כו' (שזהו ענין של שבועה^[17]), שהרי כל אוכלי שולחנו (שהיו רבים) ראו שאינו אוכל מהצנון וחזרת; אמנם, מה שלא ידעו הוא - אם יש לו הנאה וניתוסף אצלו ישות מזה ש"אוכלי שולחנו היו רבים", שהרי זה ענין שבתעלומות לבו, כבשא דליבא, כבשא דרחמנא. ועל זה "זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר . . . "לא נהניתי אפילו באצבע קטנה", כיון שעשה זאת בשביל כוונה אחרת^[18].

ועל פי זה יש לבאר מה שכתב אדמו"ר הזקן בתניא (פ"ח) "שצריך הגוף לחיבוט הקבר לנקותו ולטהרו מטומאתו שקיבל בהנאת עולם הזה ותענוגיו...אלא אם כן מי שלא נהנה מעולם הזה כל ימיו כרבינו הקדוש" אם הכוונה למי שלא אכל עניני מותרות, כמו שרבינו הקדוש לא אכל מהצנון והחזרת (רק אוכלי שולחנו) - מהי הרבותא בזה שהמתנהג ככה אינו צריך לחיבוט הקבר, אי הצורך בחיבוט הקבר כאשר אינו אוכל - אינו "קונץ", ועל זה אין צורך בחידושו של אדמו"ר הזקן.

חידושו של אדמו"ר הזקן הוא - שגם מי שאכל עניני מותרות, ונעשו דם ובשר מבשרו הנה אם לא נהנה מהם, אינו צריך לחיבוט הקבר.

קטע משיחת פורים, רשימת השומעים בלתי מוגה.
תו"מ פורים ה'תשכ"ח חלק ד ע' 39.

- [1] בראשית כה, כג.
[2] ברכות נז, ב. ע"ז יא, א. (ובפרש"י).
[3] ראה בדק"ס בברכות שבכת"י הגירסא "גאים" באל"ף, וכ"ה ביל"ש תולדות שם. ועוד
[4] פרש"י שם.
[5] ד"ה צנון – ע"ז שם.
[6] כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שרש"י מבהיר זאת באופן אחר.
[7] ראה התורה והתלמוד (ברלין, תרפ"ד). פתיחתא רבתי למשניות ע' תרה
[8] ראה גם של"ה הנסמן בלקו"ש חל"א ע' 176 הערה 61.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעיני הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צביה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה